

Preekconsent voor niet-predikanten

Wie mag er voorgaan in een kerkdienst? Het lijkt zo'n simpele vraag, want er wordt wat afgepreek in ons goede vaderland. Door dominees, maar ook door anderen. Dat leidt nogal eens tot vragen: hoe zit dat eigenlijk met studenten, proponenten, gemeenteleden met preekconsent? Wat mogen ze wel, wat niet? Voor ieders gemak staan hieronder de nieuwe regels op een rijtje.

Niet iedereen kan zomaar voorgaan in een kerkdienst van een gemeente van de Protestantse Kerk in Nederland. De zorg voor de dienst van Woord en sacramenten is volgens artikel V-2 van de kerkorde de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de ambtsdragers. In artikel V-3 worden de predikanten in het bijzonder geroepen tot de bediening daarvan. Dit "openbare ambt van Woord en sacrament" staat in het kader van de taak van de ambten "om de gemeente bij het heil te bepalen en bij haar roeping in de wereld te bewaren" (Artikel V-1).

In de ordinantie over de eredienst (ord. 5-5) wordt dit principe nader uitgewerkt. We lezen dat dienstdoende predikanten, emeriti en beroepbare predikanten bevoegd zijn om in een kerkdienst voor te gaan. Tevens zijn voorgangers die behoren tot een kerkgemeenschap in Nederland of daarbuiten waarmee onze kerk een bijzondere betrekking onderhoudt, onder bepaalde voorwaarden daartoe eveneens bevoegd.

In ord. 5-5 wordt de mogelijkheid gegeven dat niet-predikanten in een kerkdienst voorgaan. Dit betreft hen die (1) zijn toegelaten tot het ambt van predikant, maar nog niet zijn beroepen (de z.g. proponenten), die (2) worden opgeleid tot predikant en hun opleiding bijna hebben voltooid (studenten) en (3) gemeenteleden die voldoen aan de criteria van de generale regeling Preekconsenten van de kerkorde. In het vervolg van dit artikel gaat het om de preekbevoegdheid voor niet-predikanten, met uitzondering van de proponenten.

De kern van de nieuwe regeling

De nieuwe regeling verschilt nogal van de regelgeving die vóór 1 mei 2004 in de afzonderlijke SoW-kerken bestond. Hoofdzaak is dat alle preekconsenten voor niet-predikanten worden verleend door de kleine synode. Deze laat zich bijstaan door een commissie preekconsenten, die de aanvragen beoordeelt en daarna advies uitbrengt aan de kleine synode. Ook is in de procedure een belangrijke rol weggelegd voor het breed moderamen van de klassicale vergadering

(zie verderop). Een besluit tot verlen(g)ing van een preekconsent wordt genomen door de kleine synode, met uitzondering van de consenten die worden verleend in het kader van de opleiding tot predikant. Deze worden namens de kleine synode door de commissie afgehandeld. De beoordeling van een verzoek geschiedt aan de hand van enkele stukken die moeten worden ingezonden, waaronder een preek en bijbehorende liturgie. De ervaring leert dat de procedure ongeveer 3 maanden in beslag neemt. Nog enkele andere regels zijn van belang. Zo wordt een consent slechts verleend aan belijdende leden van onbesproken gedrag. Ook legt een ieder die voor de eerste maal een consent ontvangt, een belofte af waarin men zich verbindt aan de roeping van de kerk. Tenslotte is belangrijk dat niet-predikanten met een preekconsent niet bevoegd zijn tot de bediening van doop en avondmaal, het afnemen van belijdenis van het geloof, de bevestiging van ambtsdragers en het leiden van trouwdiensten alsmede het uitspreken van de zegen.

In de generale regeling wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten preekconsenten.

Consenten in het kader van de opleiding

Als een student in de eindfase van de opleiding voor predikant in onze kerk is gekomen en zich daadwerkelijk voorbereidt op de toelating tot het ambt van predikant, kan op diens verzoek aan hem of haar een preekconsent worden verleend voor de duur van telkens een jaar. De opleiding bepaalt of de betrokkene over voldoende bekwaamheid bezit om een preek te houden en een kerkdienst te leiden. Het consent wordt namens de kleine synode door de commissie preekconsenten verleend en uitgereikt. Het consent is geldig voor alle gemeenten van de kerk.

Daarnaast kan op hun verzoek een preekconsent worden verleend aan hen die de predikantenopleiding hebben voltooid maar geen toelating vroegen tot tot het ambt van predikant. Zij zenden met hun verzoek een preek en liturgie in die door de commissie

worden beoordeeld. Dit consent wordt verleend voor een periode van telkens ten hoogste vier jaar en geldt voor alle gemeenten.

Consenten voor kerkelijke werkers in de bediening

Kerkelijke werkers die in een gemeente werkzaam zijn en in de bediening zijn gesteld, kunnen in aanmerking komen voor een consent. De betreffende gemeente moet dan wel aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zo kan een verzoek alleen worden toegekend indien de betreffende gemeente onderdeel is van een combinatie van gemeenten of een streekgemeente dan wel een ander samenwerkingsverband met een of meer andere gemeenten heeft (de z.g. gemeenschappelijke regeling uit ord. 4-14). Of het kan gaan om een gemeente die om bepaalde redenen (nog) niet in staat is een predikant te beroepen of anderszins geen mogelijkheid heeft om op andere wijze in voldoende mate te voorzien in haar kerkdiensten.

De commissie preekconsenten van de kleine synode beoordeelt of een gemeente aan een of meer van deze criteria voldoet. Daarnaast wordt onderzocht of de betreffende kerkelijk werker voldoende bekwaamheid bezit om een kerkdienst te leiden. Dit consent is geldig in de gemeente in kwestie en in eventueel andere daartoe door de classis aangewezen gemeenten en wordt voor maximaal vier jaar verleend. Als het consent voor de eerste keer wordt verleend is het één jaar geldig, met de mogelijkheid tot verlenging.

Ook aan kerkelijke werkers die werkzaam zijn als geestelijke verzorgers in een instelling en door de kerkenraad daartoe in de bediening zijn gesteld, kan een preekconsent worden verleend. Daarbij moet door de kerkenraad en de instelling, die het verzoek indienen, worden aangetoond dat er geen andere mogelijkheid is om op adequate wijze in de kerkdiensten van de betrokken instelling te voorzien. Dit preekconsent is alleen geldig voor de instelling waarvoor het is aangevraagd. De procedure en de geldig-

heidsduur is verder gelijk aan die voor de kerkelijke werker in de gemeente.

Overgangsbepaling

Om te voorkomen dat degenen die onder de oude regelingen een preekconsent hadden, maar volgens de nieuwe regeling buiten de boot vallen, is er een overgangsbepaling in de generale regeling opgenomen. Daarin is bepaald dat zij, die op 30 april 2004 een preekconsent hadden in de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland of de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, maar volgens de bepalingen van de nieuwe regeling geen consent meer kunnen verkrijgen en van wie de geldigheidsduur van het betreffende consent is verstreken, op hun verzoek in aanmerking kunnen komen voor verlenging daarvan. Daarbij wordt naast de bekwaamheid van de betrokkene door de kleine synode ook getoetst of verlenging in het belang is van de kerk.

Sleutelrol voor de classicale vergadering

In de generale regeling wordt in de procedure een belangrijke rol toebedeeld aan het breed moderamen van de classicale vergadering. Alle verzoeken betreffende de kerkelijke werkers en die krachtens de overgangsbepalingen worden bij dit breed moderamen ingediend. Dit moderamen toetst als regionale ambtelijke vergadering in eerste instantie of het verzoek voldoet

aan de kerkordelijke regels. Voldoet de gemeente aan de hierboven genoemde criteria? Is de betrokkene werkzaam als kerkelijk werker, in de bediening gesteld en op het eerste gezicht bekwaam om een kerkdienst te leiden? En – in het kader van de overgangsbepaling: is verlenging in het belang van de kerk in classis of regio? Pas als het breed moderamen deze vragen naar eigen tevredenheid heeft beantwoord, kan het verzoek met de vereiste stukken worden doorgezonden aan de kleine synode. Daarbij kan de classicale vergadering aangeven of het consent in andere dan de betrokken gemeente geldig moet zijn en of er een mentor is aangewezen. Om de sleutelrol voor de classicale vergadering te onderstrepen, is tevens bepaald dat de consenten voor kerkelijke werkers worden uitgereikt door het classicaal breed moderamen.

Kleine synode is beslissende instantie

De belangrijke rol die is weggelegd voor de classicale vergadering laat echter onverlet, dat het uiteindelijke besluit tot verlen(g)ing van een preekconsent wordt genomen door de kleine synode, gehoord het advies van de commissie preekconsenten. Deze bevoegdheid is bij de kleine synode gelegd om te bereiken dat het beleid ten aanzien van het verlenen van preekconsenten aan niet-predikanten, dat in de afzonderlijke SoW-kerken sterk uiteen liep, op één lijn wordt gebracht. Tevens is een meer inzicht

nodig in de homiletische kwaliteit van de preekbevoegden. Daarom is voorgeschreven dat bij ieder verzoek om een consent – ook als het gaat om een verlenging – een preek moet worden ingezonden.

Commissie preekconsenten

Alle aanvragen worden uiteindelijk toegezonden aan de commissie preekconsenten. Deze bestaat op dit moment uit zes leden en wordt ondersteund door de stafafdeling juridische zaken en colleges van het protestants landelijk dienstencentrum. Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot ds. L.O. Giethoorn, toegevoegd secretaris van de commissie, of de heer G.J. de Pender, juridisch medewerker, tel. (030) 880 14 23, e-mailadres: g.de.pender@pkn.nl. Het postadres van de commissie luidt: Postbus 8398, 3503 RJ Utrecht.

Lieuwe Giethoorn is medewerker van de afdeling Juridische zaken en colleges van het Protestants Landelijk Dienstencentrum.

Voor het leiden van kerkdiensten bestaan zorgvuldige regels. (foto: PKN)